

Zondag 22 februari 2026
eerste van de veertig dagen

Lezing uit het eerste testament: Genesis 3,1-9

*Lied: 'Al wat een mens te kennen zoekt' – **lied 848, 1 en 2***

Evangelielezing: Matteüs 4,1-11

*Lied: 'De mens die naar uw wijsheid zoekt' – **lied 848, 3 en 4 en 5***

Overweging

Ouder worden is niet gemakkelijk. Aan de ene kant gaat het vanzelf. Je hoeft er niets voor te doen. Elke dag word je een dag ouder. En dat gaat door totdat je uiteindelijk van ouderdom sterft. Of door een ziekte die je noodlottig wordt. Of totdat een ongeluk een einde aan je leven maakt. Aan de andere kant is het een grote opgave. Want met het ouder worden gaan er ook allerlei deuren dicht. Vallen er mogelijkheden weg. Voel je hoe je beperkter wordt. En moet je dingen loslaten.

We krijgen er allemaal mee te maken. Hoe ouder we worden, hoe meer we moeten loslaten. Je kinderen – ze vliegen uit. Je ouders – ze overlijden. Je werk – je gaat met pensioen. Aan veel zijn we gehecht, van veel moeten we ons onthechten. Je werkkring; de collega's. Je mobiliteit. Je lenigheid en snelheid. Je snelle verstand. 'We willen graag oud worden, maar we willen niet oud zijn,' is een bekende spreuk.

Het begint feitelijk al jong; misschien was je je al heel jong bewust van de dingen die voorbij gaan. Elke nieuwe levensfase doet je realiseren wat nu niet meer kan, of wat je niet meer hebt. Je laat je kindertijd achter je, waarin je onbekommerd kon spelen. Je studietijd, je eerste werkzame jaren, waarin je het verantwoordelijk-mens-zijn nog wat voor je uit kon schuiven. Je tijd als vrije jongere, toen je nog niet gebonden was. Je idealen en verlangens.

Sterker wordt het besef dat je je moet onthechten wanneer je zo'n beetje over de helft van je leven bent. Nog sterker wanneer je ongeveer op driekwart lijkt te zijn. Stukje bij beetje word je, net als Jezus, steeds verder van al je kleren ontdaan.

Ouder worden is tegelijk nieuw. Een proces dat we nog niet kennen, we hebben er nog nooit mee kunnen oefenen. Iemand noemt het beeld van een winkelruit. Hij ziet er zichzelf in gereflecteerd. 'Ben ik dat?' denkt hij verbaasd. Het beeld dat hij ziet klopt helemaal niet met zijn zelfbeeld. Ben ik dat, met die gebogen schouders? Dat dunne grijze haar? En ben ik nu gekrompen of lijkt dat maar zo?

Het liefst houden we zo lang mogelijk vast aan een beeld van onszelf dat ons beter bevalt. We zijn niet blij met rimpels. Kijken liever naar een geretoucheerde foto, of naar een portret dat door A.I. is gepimpt. We vinden het moeilijk om het beeld dat we van onszelf hebben bij te stellen – want het voelt als verlies. En dat doet zeer, en maakt ook bezorgd: ben ik nog wel waardevol? Tel ik nog mee? Jong, mooi, energiek, snel – dat zijn de predicaten die iemand van waarde maken in de ogen van de maatschappij.

De diabolos, letterlijk de 'uiteenwerper', weet daar wel raad mee. Die helpt ons graag onszelf te geloven dat we onszelf moeten pimpen. Die helpt ons vol toewijding aan te grote wensen, wensen die ons menszijn te boven gaan. Wensen die met het tegenovergestelde van loslaten en onthechten te maken hebben: met meer en beter en groter. Verzoeking is immers altijd de verleiding om meer te willen zijn dan we zijn. Zo maakt de uiteenwerper ons los van onszelf. En zo maakt hij ons los van God. Door onze vrees aan te wakkeren dat we iets tekortkomen.

De slang in het paradijs zegt tegen Eva: als je eet van die boom in het midden van de tuin, zullen je de ogen opengaan. Je zult als god zijn!
Het venijn zit in de suggestie: je zult als god zijn. Eva, zoals je bent, ben je onvoldoende. Je bent naakt, zorg dat je meer wordt dan je nu bent! En de slang heeft succes. Prompt voelen Adam en Eva zich naakt. Ze beginnen zich te bedekken met vijgenbladeren. Ze voelen zich niet langer voldoende zoals ze zijn.

‘Mens, waar ben je?’ roept God. Niet omdat hij Adam en Eva niet kan vinden. Maar omdat ze hun menszijn hebben verlaten. Ze voelen zich niet langer voldoende waard als mens. En zoals ook wij dat kunnen doen, bedekken ze zich met vijgenbladen, met prestaties en maskers, om niet zichtbaar te zijn als de kwetsbare mens die ze zijn.

In het evangelie van Matteüs gaat de diabolos nog een stapje verder. Verleidde hij Adam en Eva nog eenvoudigweg tot bedekking van hun menszijn, Jezus probeert hij met chique merkkleding te verzoeken.

Luister eens, Jezus, zegt hij. Je bent nu al veertig dagen onzichtbaar. Dat is funest voor je socials. Mensen hebben honger, ze hebben oplossingen nodig. Als jij nu van die stenen brood maakt, ben je in één klap de belangrijkste man van het Midden-Oosten. Je bent dan niet zomaar een mens; je bent een provider. Dan ben je pas iemand! Maar Jezus zegt: ik wil geen bakkerij openen en ook geen probleemoplosser zijn. Ik wil horen dat ik ‘kind’ ben. Een mens leeft niet van het ‘iets’ dat hij presteert, maar van het ‘niets’ waarin God kan spreken.

De uiteenwerper geeft het niet op. Prima, zegt hij. Jij wilt diep gaan. Maar doe het dan met stijl. Spring van die tempel. Een spectaculaire redding door engelen! Denk aan de publiciteit. Je wordt een ster! Dan ben je een influencer! Maar Jezus zegt: je wilt dat ik God gebruik om mijzelf in de etalage te zetten. Maar God is geen vangnet voor mijn stunts. Ik hoef niet te vallen om te weten dat ik gedragen wordt. Ik hoef niet een prestatie te leveren in de ogen van de mensen om een waardevol mens te zijn voor God.

De diabolos probeert het nog één keer. Laatste poging om van jou iets te maken, zegt hij. Kijk naar al die macht van grote heersers. Jij kunt de wereld verbeteren. Je hebt er het juiste charisma voor. Geen chaos meer, geen kapotte mensen, geen verdrukking of onrecht. Je bent dan de ultieme CEO van de schepping! Maar Jezus zegt: dat is een grote leugen, dat ik de wereld moet bezitten om van betekenis voor haar te kunnen zijn. Juist door niets te bezitten, laat ik zien waar het om gaat: dat je geen macht of status nodig

hebt. Dat je er mag zijn zoals je bent en dat je niet meer nodig hebt dan jezelf.

Hier, op deze kruiswegstatie, zien we het resultaat van Jezus’ woestijnreis. De diabolos is verdwenen. Hier wordt Jezus door soldaten beroofd van zijn kleren. In de ogen van de wereld vernederen ze hem. Ze reduceren hem tot niets.

Maar het werkelijke ‘niets’ heeft Jezus in de woestijn al ervaren. Hij weersprak de diabolos in zichzelf. Hij zwichtte niet voor de verzoeking ‘iemand’ te worden in de ogen van de wereld. Hij weigerde de mantels van macht, status en succes. Naakt stond hij voor de winkelruit van God.

Hij laat daarmee een voorbeeld zien waarvan we wel aanvoelen hoe groots en waardevol het is. En waarbij je je tegelijk afvraagt: kan ik hier ooit bij? Kan ik ooit zó loslaten als hij? Kan ik net als hij ooit aanvaarden met lege handen te staan – en kan ik dan geloven en accepteren dat dat voldoende is?

Het zou wel eens onze belangrijkste taak kunnen zijn in het leven – en zeker bij het ouder worden. Vanuit spiritueel oogpunt is ouder worden een ‘gratis cursus in onthechting’, zoals Jean-Jacques Suurmond het zegt. We móeten wel onthechten en loslaten, we kunnen geen andere kant op. Dingen vallen weg die we eerst zo belangrijk vonden. Rollen en functies en meningen vallen af. Ons leven en onze gezondheid, die we als ons eigendom beschouwen, worden almaar minder.

Dat voelt in eerste instantie vooral als verlies. Maar is het dat ook?

Of kunnen we gaandeweg ontdekken, kijkend naar de man die alles liet vallen, dat we werkelijk vrij zijn wanneer we eindelijk niets meer hoeven te zijn?

En kunnen we dan net als hij, als we ons steeds verder onthechten, beleven hoezeer God aan ons is gehecht?

Muziek

*Lied: ‘Neem mij aan zoals ik ben’ – lied 833
Nederlandse tekst, driemaal*